

Guía Docente

Guía Docente				
Datos Identificativos				2018/19
Asignatura (*)	Investigación e Innovación en Didáctica das Ciencias Sociais		Código	652534021
Titulación	Máster Universitario en Investigación e Innovación en Didácticas Específicas para Educación Infantil			
Descriptores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Mestrado Oficial	2º cuatrimestre	Primeiro	Optativa	3
Idioma	Castelán			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Didácticas EspecíficasDidácticas Específicas e Métodos de Investigación e Diagnóstico en Educación			
Coordinación	García Morís, Roberto		Correo electrónico	roberto.garcia.moris@udc.es
Profesorado	García Morís, Roberto		Correo electrónico	roberto.garcia.moris@udc.es
Web	http://pdi.udc.es/es/File/Pdi/B937K			
Descrición xeral	Nesta materia afrontarase a necesidade de investigar e innovar en Didáctica das Ciencias Sociais, polo que se estudarán as principais liñas de investigación e innovación nesta didáctica específica.			

Competencias / Resultados do título

Código	Competencias / Resultados do título
A1	E1 - Coñecer as bases teóricas do traballo interdisciplinar e identificar os seus centros de interese en contextos escolares e non escolares.
A2	E2 - Identificar e analizar criticamente propostas interdisciplinares no ámbito educativo.
A3	E3 - Deseñar, xustificar, organizar e avaliar de forma sistemática propostas interdisciplinares en distintos contextos educativos.
A5	E5 - Adquirir unha formación metodolóxica para realizar investigacións educativas.
A6	E6 - Establecer os descritores xerais que caracterizan unha investigación: seleccionar, elaborar, tratar e interpretar os datos, e presentar os resultados de acordo cos propósitos da investigación.
A7	E7 - Capacidade de aplicar coñecementos teóricos relativos ás Didácticas Específicas, tanto á investigación como á innovación e a avaliación.
A8	E8 - Ser capaz de defender e argumentar de forma oral e escrita o traballo de investigación e/ou innovación realizado, utilizando no seu caso recursos audiovisuais de apoio.
A9	E9 - Ensañar e avaliar formulacións de ensino disciplinares ou interdisciplinares en contextos educativos reais, e promover propostas de mellora en relación cos resultados obtidos.
A11	E11 - Coñecer, comprender e utilizar a linguaxe científica e aplicalo correctamente nas distintas formas de expresión e comunicación.
A12	E12 - Identificar as principais liñas de investigación e innovación e a súa evolución nas Didácticas Específicas.
A17	E17 - Seleccionar, adaptar e aplicar materiais e recursos TIC e doutra índole, para mellorar o ensino e aprendizaxe dos diferentes ámbitos disciplinares.
A18	E18 - Recoñecer a investigación e a innovación aplicada ás ciencias da educación como ferramenta continua de innovación e mellora educativa e social.
B1	CB6 - Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, a miúdo nun contexto de investigación.
B2	CB7 - Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornas novas ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.
B4	CB9 - Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan a públicos especializados e non especializados dun modo claro e sen ambigüidades.
B6	G1 - Expresarse correctamente, tanto de forma oral como escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.
B8	G3 - Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.
B9	G4 - Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
B11	G6 - Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.

B12	G7 - Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.
B13	G8 - Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.
C1	T1 - Capacidade de análise e síntese.
C3	T3 - Traballar de forma autónoma e con iniciativa.
C4	T4 - Traballar de forma colaborativa.
C6	T6 - Capacidade de innovar (creatividade) dentro de contextos educativos escolares e non escolares.
C7	T7 - Comportarse con ética e responsabilidade social e ambiental como docente e/ou investigador.
C10	T10 - Ter capacidade para actualizar os coñecementos, metodoloxías e estratexias na práctica docente.
C12	T12 - Capacidade para comunicarse por oral e por escrito en lingua galega.

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe		Competencias / Resultados do título	
- Ser capaz de identificar e conceptualizar os fundamentos da investigación na didáctica das ciencias sociais.		AM1	BM1 CM7
		AM2	BM2 CM10
		AM3	BM4 CM12
		AM5	BM6
		AM6	BM8
		AM7	BM9
		AM8	BM11
		AM9	BM12
		AM11	BM13
		AM12	
		AM18	
- Ser capaz de formular proxectos de investigación interdisciplinares desde o ámbito das ciencias sociais e a súa aplicación ao contexto educativo da Educación Infantil e Primaria.		AM5	BM2 CM1
		AM6	BM4 CM3
		AM7	BM11 CM4
		AM8	BM12 CM6
		AM17	CM10 CM12
- Familiarizarse coas liñas de investigación na didáctica das ciencias sociais.		AM1	BM2 CM1
		AM2	BM4 CM3
		AM5	BM9 CM4
		AM8	BM11 CM7
		AM9	BM13 CM10
		AM11	CM12
		AM12	
		AM18	
- Ser capaz de aplicar os coñecementos adquiridos á didáctica na aula de Educación Infantil e Primaria para xerar innovación educativa.		AM2	BM1 CM1
		AM3	BM2 CM3
		AM5	BM4 CM4
		AM7	BM8 CM6
		AM8	BM9 CM10
		AM11	BM12
		AM17	
		AM18	

Contidos	
Temas	Subtemas

- As Ciencias Sociais	- Que son as Ciencias Sociais. - Epistemoloxía das Ciencias Sociais. - As Ciencias Sociais na escola.
- Investigación na Didáctica das Ciencias Sociais.	-Que investigar na Didáctica das Ciencias Sociais. -Para que e como investigar en Didáctica das Ciencias Sociais. -Liñas de investigación en Didáctica das Ciencias Sociais. -Desenvolvemento dunha investigación.
- Innovación na Didáctica das Ciencias Sociais.	- Liñas de innovación na Didáctica das Ciencias Sociais. - A innovación educativa desde a investigación. - Análise e desenvolvemento de propostas de innovación.

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Lecturas	C1 C7	0	5	5
Recensión bibliográfica	B6 B8 B13	0	5	5
Aprendizaxe colaborativa	A1 A2 A5 A9 A11 A17 B9 C3 C4	1	9	10
Sesión maxistral	A8 A12 B11 B12	15	5	20
Traballos tutelados	A3 A18 B1 B2 C6 C10	0	19	19
Discusión dirixida	B1 B4 B11 B12 B13 C6 C12	5	5	10
Análise de fontes documentais	A7 A6	0	5	5
Atención personalizada		1	0	1
*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado				

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Lecturas	Propoñeranse diferentes lecturas sobre traballos actuais que versen sobre diferentes innovacións e investigacións en Didáctica das Ciencias Sociais.
Recensión bibliográfica	Traballos en grupo que consistirán na análise de bibliografía para obter conclusións sobre algún aspecto específico da materia.
Aprendizaxe colaborativa	Traballo en grupo de forma colaborativa coa axuda do profesor orientada fundamentalmente ao desenvolvemento do traballo tutelado.
Sesión maxistral	Exposición oral por parte do profesorado utilizando presentacións e medios audiovisuais e incorporando debates sobre as cuestións tratadas, polo que serán tamén sesións de marcado carácter interactivo, promovendo a participación do alumnado.
Traballos tutelados	Metodoloxía deseñada para promover a aprendizaxe autónoma do alumnado, consistirá na formulación e desenvolvemento dunha investigación ou innovación propia do campo da Didáctica das Ciencias Sociais.
Discusión dirixida	Técnica de dinámica de grupos na que o alumnado discute de forma libre, informal e espontánea sobre un tema, aínda que poderán estar coordinados polo profesorado.
Análise de fontes documentais	Actividades que se realizarán ao longo da materia onde se analizarán diferentes fontes documentais. Por unha parte, artigos de investigación sobre Didáctica das Ciencias Sociais e, pola outra, diferentes recursos didácticos para o ensino aprendizaxe das Ciencias Sociais, preferentemente libros de texto, desde unha perspectiva crítica.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición

Traballos tutelados	Atenderase ao alumnado no horario de titorías, principalmente no desenvolvemento do traballo tutelado, así como no desenvolvemento das sesións

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Análise de fontes documentais	A7 A6	Analizaranse diferentes recursos didácticos propios do ensino aprendizaxe das Ciencias Sociais desde unha perspectiva crítica.	30
Traballos tutelados	A3 A18 B1 B2 C6 C10	Desenvolverase un traballo tutelado consistente na formulación dunha investigación en Didáctica das Ciencias Sociais	70

Observacións avaliación
O alumnado será avaliado a través do traballo tutelado (70%) e do traballo sobre análise de recursos didácticos (30%) sempre que asista polo menos ao 80% das clases presenciais. Se o alumnado non chega a unha asistencia do 80% das clases presenciais, será avaliado por un exame (50%) sobre o temario da materia, e por un traballo tutelado (50%). Para aprobar deberá superar tanto o exame como o traballo.

Fontes de información

Bibliografía básica

BARTON, Keith C. (ed.) (2006): Research Methods in Social Studies Education. Contemporary Issues and Perspectives. Information Age Publishing Inc. CARRETERO, M./VOSS, J. F. (comps.) (2004): Aprender y pensar la historia. Buenos Aires/Madrid. Amorrortu Editores. CUESTA, R. (1998): Clío en las aulas. La enseñanza de la historia en España entre reformas, ilusiones y rutinas. Madrid. Akal. CHEVALLARD, Y. (1997): La transposición didáctica. Del saber sabio al saber enseñado. Buenos Aires: Aique. GÉRIN-GRATALOUP, A.-M./TUTIAUX-GUILLON, N. (2001): La recherche en Didactique de l'Histoire et de la Géographie depuis 1986. Essai d'analyse. In Perspectives Documentaires en Éducation, nº 53. Paris, INRP, 5-11. HENRÍQUEZ, R./PAGÈS, J. (2004): La investigación en didáctica de la historia. Educación XX1 nº 7, Facultad Ciencias de la Educación, UNED, 63-83. JONNAERT, P. ; LAURIN, S. (dir.) (2005): Les didactiques des disciplines. Un débat contemporain. Presses de l'Université du Québec. LAVILLE, C. (2001): La recherche empirique en éducation historique. Mise en perspective et orientations actuelles. In Perspectives Documentaires en Éducation, nº 53. Paris, INRP, 69-82. LEVSTIK, Linda S./BARTON, Keith C. (2001): Doing History. Investigating with Children in Elementary and Middle Schools. Second Edition. Mahwah, New Jersey. Lawrence Erlbaum Associates (LEA). LEVSTIK, Linda S./TYSON, Cynthia A. (eds.) (2008): Handbook of Research in Social Studies Education. Routledge, New York/London. MARTÍNEZ, R., GARCÍA-MORÍS, R. Y GARCÍA, C. R. (eds.) (2017). Investigación en Didáctica de las Ciencias Sociales. Retos, preguntas y líneas de investigación. Córdoba: Universidad de Córdoba/AUPDCS. PAGÈS, J. (1993). Psicología y Didáctica de las Ciencias Sociales. Infancia y Aprendizaje, 62-63, pp. 121-151. PAGÈS, J. (1994). La Didáctica de las Ciencias Sociales, el currículum y la formación del profesorado. Signos. Teoría y Práctica de la Educación, 13, octubre / diciembre, 38-51. PAGÈS, J. (1997a): Líneas de investigación en didáctica de las Ciencias Sociales. Benejam, p./Pagès, j. (coord.): Enseñar y aprender Ciencias Sociales, Geografía e Historia en la Educación Secundaria. ICE-Universidad de Barcelona/Horsori, 209-226. PAGÈS, J. (1997b): La investigación sobre la formación inicial del profesorado para enseñar ciencias sociales. AUPDCS (ed.): La formación del profesorado y la didáctica de las ciencias sociales. Sevilla: Diada, p. 49-86. PAGÈS, J. (2009). Competencia social y ciudadana. Aula de Innovación Educativa, 187, 7-10. PAGÈS, J. /SANTISTEBAN, A. (2011). La investigación sobre la enseñanza y el aprendizaje de las ciencias sociales en la educación primaria. Pagès, J. /Santisteban, A. (coords.), Didáctica del Conocimiento del medio social y cultural en la Educación Primaria. Madrid: Síntesis, p. 85-102. PAGÈS, J.; SANTISTEBAN, A (2010). La educación para la ciudadanía y la enseñanza de las ciencias sociales, la geografía y la historia. Íber. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia, 64: 8-18. PAGÈS, J.; SANTISTEBAN, A (2011). Enseñar y aprender ciencias sociales. Santisteban, A.; Pagès, J. (coords.). Didáctica del Conocimiento del Medio Social y Cultural en la Educación Primaria. Ciencias Sociales para comprender, pensar y actuar. Madrid: Síntesis. 23-40. PAGÈS, J. Y SANTISTEBAN, A. (eds.) (2014). Una mirada al pasado y un proyecto de futuro. Investigación e innovación en didáctica de las ciencias sociales. Barcelona: Servicio de Publicaciones de la UAB /AUPDCS. 2 Vols. ROZADA, Jose Mª (1997): Formarse como profesor. Ciencias Sociales, Primaria y Secundaria Obligatoria (Guía de textos para un enfoque crítico). Madrid: Akal. SANTISTEBAN, A (2011). Las finalidades de la enseñanza de las Ciencias Sociales. Santisteban, A.; Pagès, J. (coords.). Didáctica del Conocimiento del Medio Social y Cultural en la Educación Primaria. Ciencias Sociales para comprender, pensar y actuar. Madrid: Síntesis. 63-84. SANTISTEBAN, A. (2004). Formación de la Ciudadanía y educación política. Vera, M.I. y Pérez, D. La Formación de la ciudadanía: Las TICs y los nuevos problemas, 377-388. Alicante: AUPDCS. SANTISTEBAN, A. (2006). Futuros posibles de la investigación en didáctica de la historia: aportaciones al debate. Reseñas de Enseñanza de la Historia, 4, 101-122. Universitat. APEHUN (Asociación de Profesores de Enseñanza de la Historia de Universidades Nacionales). Argentina. SANTISTEBAN, A. (2009). Cómo trabajar en clase la competencia social y ciudadana. Aula de Innovación Educativa, 187, 12-15. SANTISTEBAN, A. (2008). La educación para la ciudadanía económica: comprender para actuar. Iber. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia, 58, 16-25. SHAVER, J. P. (ed.) (1991): Handbook on Research on Social Studies Teaching and Learning. A Project of the National Council for the Social Studies. New York. Macmillan. SHAVER, J. P. (2001): The Future of Research on Social Studies-For What Purpose?. STANLEY, W. B. (ed.): Critical Issues in Social Studies Research for the 21st Century. Greenwich, Connecticut, Information Age Publishing IAP, 231-25. SOUTO, X. M. (1998): Didáctica de la Geografía. Problemas sociales y conocimiento del medio. Barcelona. Ediciones del Serbal. STODOLSKY, S. S. (1991): La importancia del contenido. Actividades en las clases de matemáticas y ciencias sociales. Barcelona. Paidós/MECTERRISSE, André (éd.) (2001) : Didactique des disciplines. Les références au savoir. Bruxelles. De Boeck Université. TRAVÉ, G. (1998): La investigación en Didáctica de las Ciencias Sociales.

Perspectivas y aportaciones desde la Enseñanza y el aprendizaje de las nociones económicas. Huelva. Universidad de Huelva. Cap. 1. Investigación didáctica, 13-30 TRAVÉ, G. (2001): Líneas de investigación en didáctica de las ciencias sociales. POZUELOS, F. J./TRAVÉ, G. (eds.): Entre pupitres. Razones e instrumentos para un nuevo marco educativo. Huelva. Universidad de Huelva, 173-239.

Bibliografía complementaria

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Intervención Didáctica en Espazos Culturais /652534020

A Contorna como Recurso Educativo /652534006

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Observacións

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente de acordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías